

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ¹

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 αρχίζει να ωριμάζει στην τοπική κοινωνία και να υιοθετείται από την τοπική αυτοδιοίκηση η ανάγκη για τη δημιουργία του μουσείου της πόλης του Βόλου. Από το 1989 και έως το 2000, ο Δήμος Βόλου αποκτά την πρώην καπναποθήκη Παπάντου και άλλα τρία κτήρια στο οικοδομικό τετράγωνο ΟΤ 49, το οποίο χαρακτηρίζεται το 1997 ως χώρος για την ανέγερση και λειτουργία του Μουσείου της Πόλης του Βόλου. Η καπναποθήκη Παπάντου κτίστηκε περί το 1920. Όπως και άλλες καπναποθήκες στην πόλη στέγασε μέχρι και την ίδρυση του Συνοικισμού πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία. Το έργο της ανακαίνισης του κτηρίου και της ανάπλασης του περιβάλλοντος χώρου ξεκίνησε το 2006 με χρηματοδότηση από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας και το Δήμο Βόλου. Τη μελέτη και την επίβλεψη του έργου είχε η Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Βόλου. Η ομάδα μελέτης του έργου είναι οι: Παναγιώτης Κορβέσης (αρχιτέκτων μηχανικός), Ιωάννης Αρέθας (πολιτικός μηχανικός), Φωτεινή Ζαναμπαλίδου (αρχιτέκτων μηχανικός), Δημήτρης Τραγουδάρας (μηχανολόγος μηχανικός), Γιώργος Παναγόπουλος (εργοδηγός δομικών έργων), Ιωάννης Μπολτσής (εργοδηγός δομικών έργων), Δημήτρης Κασάμπαλης (σχεδιαστής), Βίκυ Μαντζουράνη (σχεδιάστρια). Φιλική συνδρομή στη μελέτη είχαν ο αρχιτέκτων Αλκή Τσολάκης και ο αρχιτέκτων – μουσειολόγος Βασίλης Κολώνας. Επιβλέποντες της κατασκευής του έργου είναι οι: Παναγιώτης Κορβέσης (αρχιτέκτων μηχανικός), Αγγελική Καλφοπούλου (αρχιτέκτων μηχανικός), Βαγγέλης Γαλανόπουλος (ηλεκτρολόγος μηχανικός).

Η αποκατάσταση του ανατολικού σκέλους της οχύρωσης του κάστρου, στο τμήμα που βρίσκεται στον αύλειο χώρο του Μουσείου, πραγματοποιήθηκε από την 7^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, στο πλαίσιο του έργου «Συντήρηση και αποκατάσταση Κάστρου Παλαιών Δήμου Βόλου». Το έργο, συνολικού προϋπολογισμού 1.000.000 ευρώ, ήταν ενταγμένο στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδος – Ηπείρου 2007 - 2013” και περιλάμβανε εργασίες στερέωσης, συντήρησης, αποκατάστασης και διαμόρφωσης κατά μήκος της δυτικής, βόρειας και ανατολικής πλευράς του οχυρωματικού περιβόλου. Στον αύλειο χώρο του μουσείου της πόλης το τείχος συντηρήθηκε σε συνολικό μήκος περίπου 40μ. Οι εργασίες που εκτελέστηκαν, πέρα από τον προφανή στόχο της στερέωσης των αρχαιοτήτων, απέβλεπαν και στο να γίνει ο χώρος προσιτός και επισκέψιμος. Το έργο της συντήρησης και αποκατάστασης του κάστρου Παλαιών διήρκεσε από την άνοιξη του 2011 έως τον Οκτώβριο του 2014. Οι αναστηλωτικές εργασίες πραγματοποιήθηκαν σε εφαρμογή δύο σχετικών μελετών που συντάχθηκαν, η μεν πρώτη από τον αρχιτέκτονα μηχανικό,

---

¹ Βλ. επίσης περ. εν Βόλω, 22(2006)

Ιωάννη Βλαχοστέργιο και την Προϊσταμένη της 7^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, αρχαιολόγο, Ασπασία Ντίνα, η δε συμπληρωματική από επιστημονική ομάδα της Εφορείας που αποτελούνταν από τους πολιτικούς μηχανικούς Κατερίνα Πλασταρά και Μιχάλη Χατζηγιάννη και την αρχαιολόγο Αρχοντούλα Αναστασιάδου. Την επιστημονική ευθύνη και επίβλεψη του έργου είχαν η αρχαιολόγος Ασπασία Ντίνα και κατόπιν η Αρχοντούλα Αναστασιάδου και η πολιτικός μηχανικός Κατερίνα Πλασταρά. Την εποπτεία των εργασιών είχε ο πολιτικός μηχανικός Μιχάλης Χατζηγιάννης, επικεφαλής πολυμελούς συνεργείου εργατοτεχνιτών.

Το Μουσείο της Πόλης του Βόλου προσέλκυσε το ερευνητικό ενδιαφέρον συναφών επιστημονικών κλάδων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα τμήματα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και η Σχολή Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Αρχείων Μουσείων και Βιβλιοθηκών ανέλαβαν ένα μεγάλο ερευνητικό πρόγραμμα με τελικό στόχο το σχεδιασμό και την παραγωγή ψηφιακών διαδραστικών εκθεμάτων για τη μόνιμη έκθεση του μουσείου. Το ερευνητικό πρόγραμμα του Μουσείου «DEMUCIV: Σχεδιάζοντας το Μουσείο της Πόλης του Βόλου» χρηματοδοτήθηκε από το ΕΣΠΑ. Συντονιστής είναι το τμήμα Αρχιτεκτόνων – Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με επιστημονικό υπεύθυνο τον Γιώργο Παπακωνσταντίνου. Περιλαμβάνει: α) ιστορική και ανθρωπολογική έρευνα μέσω των οποίων θα αναδειχθούν οι κοινωνικές δομές, οι οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες, καθώς και η σχέση της πόλης με τον περιβάλλοντα χώρο σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο β) συγκριτική πολεοδομική και αρχιτεκτονική μελέτη της πόλης του Βόλου στο πλαίσιο του μεσογειακού χώρου γ) έρευνα για το σχεδιασμό και την υλοποίηση προτύπων για τη διαχείριση και την περαιτέρω αξιοποίηση για ερευνητικούς, εκπαιδευτικούς και άλλους συναφείς σκοπούς του υλικού που θα συγκεντρωθεί δ) έρευνα για την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών αιχμής με σκοπό την ανάπτυξη διαδραστικών εκθεμάτων. Συνεργάζονται τρεις ερευνητικές ομάδες: α) Εργαστήριο Περιβαλλοντικής Επικοινωνίας και Οπτικοακουστικής Τεκμηρίωσης (ΕΠΕΟΤ) του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με υπεύθυνο ομάδας τον Βασίλη Μπουρδάκη και μέλη τους Γιώργο Παπακωνσταντίνου και Σπύρο Παπαδόπουλο. Συμμετέχουν επίσης οι: Κινάν Ακάουι, Σταύρος Αλιφραγκής, Ηλέκτρα Βενάκη, Αίγλη Δημόγλου, Γιώργος Καλαούζης, Παναγιώτης Κανελλόπουλος, Ευάγγελος-Μάριος Λιάρος, Χρύσα Παπασαράντου, Μαρία Ρούσσου, Δάφνη Τραγάκη, Ευθυμία-Ειρήνη Τσιανάκα, Ιουλία Πεντάζου, Λουκία Φαρμάκη, Αλέξανδρος Ψυχούλης β) «Ο Βόλος στη νεότερη και σύγχρονη περίοδο», Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με υπεύθυνη ομάδας την Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν και μέλη τις Ιωάννα

Λαλιώτου, Χριστίνα Αγριαντώνη και Βασιλική Γιακουμάκη. Συμμετέχουν επίσης οι: Αντώνης Αντωνίου, Εύα Γάλλου, Αλεξάνδρα Δημητρούκα, Μαρία Καραστεργίου, Βασίλης Κοσμόπουλος, Λεάνδρος Κυριακόπουλος, Βασιλική Λάζου, Κερασία Μαλαγιώργη, Κωνσταντίνα Μουστάνη, Ελένη Σιδέρη, Ολγα Σεβαστίδου, Νίκος Τσικρικής γ) «Ο Βόλος στο Δίκτυο των Μεσογειακών πόλεων, Μετακινήσεις, Οικονομικές και Πολιτιστικές επαφές», Σχολή Αρχιτεκτόνων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με υπεύθυνη ομάδα την Βίλμα Χαστάογλου-Μαρτινίδη και μέλη τις Ελένη Μαϊστρου, Ευαγγελία Αθανασίου, Χάρις Χριστοδούλου και Cristina Pallini (Department of Architectural Design, Politecnico di Milano).

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΘΕΣΗ: ΒΟΛΟΣ – ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ: ΤΟΣΟ ΜΑΚΡΙΑ ΤΟΣΟ ΚΟΝΤΑ

1840-1922 : Η νέα πόλη του Βόλου, «προάστιο» εμπόρων αρχικά, μετασχηματίζεται με γοργούς ρυθμούς σε σημαντική βιομηχανική πόλη της Ελλάδας. Στην πόλη εγκαθίστανται περίπου 13.000 πρόσφυγες.

1924- 1947: Ο Συνοικισμός των μικρασιατών προσφύγων εξελίσσεται στον οργανωμένο δήμο της Νέας Ιωνίας με τη δική του επαγγελματική και κοινωνική ζωή.

2010: Ο Βόλος και η Νέα Ιωνία, μετά από 63 χρόνια, είναι και πάλι ενιαίος Δήμος.

2014: Το Μουσείο της Πόλης του Βόλου ανοίγει.

Το Μουσείο της Πόλης του Βόλου ανοίγει για τους κατοίκους και τους επισκέπτες της πόλης με μια έκθεση αφιερωμένη στα 90 χρόνια από την ίδρυση του προσφυγικού Συνοικισμού στη Νέα Ιωνία και τις επιρροές της μαζικής εγκατάστασης των προσφύγων στην πόλη. Οι διαδρομές των διαφορετικών ανθρώπων που συναντήθηκαν και συμβίωσαν σε έναν κοινό τόπο αποτελούν το κεντρικό θέμα της έκθεσης «Βόλος – Νέα Ιωνία: τόσο μακριά, τόσο κοντά».

Η αφήγηση της έκθεσης ξετυλίγεται από τον «Αστικό χώρο», τον οποίο αντίκρισαν οι μικρασιάτες πρόσφυγες όταν έφτασαν, το 1922, στην πόλη του Βόλου, και τον αστικό χώρο που οι ίδιοι δημιούργησαν μετά από χρόνια εργασίας στη νέα πατρίδα. Η «Εργασία», επόμενο βήμα της εκθεσιακής αφήγησης, αναδεικνύει την ανθρώπινη προσπάθεια όχι μόνον της επιβίωσης αλλά και της δημιουργίας μέσω της εργασίας. Η «Κατοικία» εξετάζει τους χώρους που στέγαζαν την ιδιωτική ζωή των κατοίκων, αλλά και τις γειτονιές όπου συμβίωναν με τους συμπολίτες τους. Η «Ενδυμασία» χρησιμοποιείται ως κλειδί για την ανάγνωση της κοινωνικής, οικονομικής και επαγγελματικής διαφοροποίησης των ανθρώπων της πόλης.

Η πόλη δεν υπάρχει χωρίς τους κατοίκους της: οι «Άνθρωποι» του Βόλου και της Νέας Ιωνίας, μέσα από τις ιστορίες της ζωής τους που οι ίδιοι εμπιστεύτηκαν στο Μουσείο της Πόλης του Βόλου, αποτελούν κομβικό σημείο της έκθεσης. Μετά την εργασία, ησχόλη: η «Διασκέδαση», η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου, προσφέρει έναν διαφορετικό τρόπο κατανόησης της ζωής της πόλης και των ανθρώπων της. Το «Ποδόσφαιρο», αγαπημένη ψυχαγωγία μικρών και μεγάλων, αναδεικνύει τις διαφορές προσφύγων και ντόπιων, όπως αυτές επιβιώνουν στην παραδοσιακή αντιπαλότητα

των δυο μεγάλων τοπικών ομάδων, της Νίκης και του Ολυμπιακού.

Εάν, στις πρώτες δεκαετίες της συγκατοίκησης, κυριαρχούν οι διακρίσεις ανάμεσα σε «πρόσφυγες» και «ντόπιους», ανάμεσα στους «πάνω» και τους «κάτω» από το ποτάμι, στο πέρασμα του χρόνου τα στερεότυπα αυτά αμβλύνονται. Σε αυτό συνέβαλαν σημαντικά οι «Περίοδοι κρίσης» που βίωσε η πόλη: η κοινή τύχη των κατοίκων στη γερμανο-ιταλική Κατοχή (1941-1944), στους σεισμούς και τις πλημμύρες των ετών 1955-57, αλλά και αργότερα στην περίοδο της αποβιομηχάνισης από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Το ίδιο και οι κοινωνικές και οικονομικές ανακατατάξεις που ακολούθησαν στις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.

Ο σύγχρονος Βόλος πολύ λίγο θυμίζει την προπολεμική ακμαία νεοκλασική πόλη ή την ισχυρή βιομηχανική πόλη του μεσοπολέμου. Αντίστοιχα και η Νέα Ιωνία: ο αρχικά αμιγώς προσφυγικός συνοικισμός έχει επεκταθεί χωροταξικά και πληθυσμιακά, αποκτώντας υποδομές και προσελκύοντας νέους κατοίκους.

Ο Βόλος ωστόσο διατηρεί την ταυτότητα της πολυσυλλεκτικής πόλης, στη βάση της οποίας συγκροτήθηκε και αναπτύχθηκε. Σήμερα, στην πόλη, έχει γεννηθεί η τέταρτη γενιά κατοίκων μικρασιατικής καταγωγής. Παράλληλα, έχουν εγκατασταθεί μόνιμα κάτοικοι από άλλες περιοχές, κυρίως από την υπόλοιπη Θεσσαλία, και οικονομικοί μετανάστες. Σημείο αναφοράς των κατοίκων της σημερινής πόλης είναι οι μνήμες που φέρνουν από τις ιδιαίτερες πατρίδες τους, αλλά και η κοινή τους πορεία σε αυτή. Η ιστορία της πόλης είναι η ιστορία των κατοίκων της: όλοι έχουν τη συμμετοχή τους σ' αυτή.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ
ΔΟΕΠΑΠ – ΔΗΠΕΘΕ
Δ/ΝΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ, ΜΟΥΣΕΙΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΑΙΓΛΗ ΔΗΜΟΓΛΟΥ – ιστορικός, Δ/ση Αρχείων, Μουσείων και Βιβλιοθηκών
ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΝΤΑΖΟΥ – ιστορικός

ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ – ΜΟΥΣΕΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ:

ΕΛΕΝΗ ΜΠΟΥΜΠΑΡΗ – αρχιτέκτων, μουσειολόγος
ΙΟΥΛΙΑ ΠΕΝΤΑΖΟΥ – ιστορικός
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΛΕΣΙΩΤΗΣ – αρχιτέκτων

ΕΡΕΥΝΑ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ:

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΥ – κοινωνική ανθρωπολόγος
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΗΣ – ιστορικός, Δ/ση Αρχείων, Μουσείων και Βιβλιοθηκών
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, βιβλιοθηκονόμος, Δ/ση Αρχείων, Μουσείων και Βιβλιοθηκών
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΟΥΛΑΚΟΥΔΗΣ – φιλόλογος, Δ/ση Αρχείων, Μουσείων και Βιβλιοθηκών

Συνεργάστηκαν οι:

ΔΗΜΟΣ ΚΟΛΟΒΟΣ, συλλέκτης
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ – ΣΤΑΘΑΡΑΣ, εκπαιδευτικός - συγγραφέας
ΡΙΚΙ ΒΑΝ ΜΠΟΥΣΧΟΤΕΝ, καθηγήτρια κοινωνικής ανθρωπολογίας, Π.Θ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΠΑΤΟΥΔΑΚΗΣ, συλλέκτης
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΕΜΕΡΓΕΛΗΣ, δημοσιογράφος
ΒΙΛΜΑ ΧΑΣΤΑΟΓΛΟΥ, ομότιμη καθηγήτρια ΑΠΘ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ Ν. ΙΩΝΙΑΣ «ΤΟ ΕΓΓΛΕΖΟΝΗΣΙ»
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ Ν. ΙΩΝΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ «ΙΩΝΕΣ»

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ:

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΗΛΤΟΥ, γραφίστρια

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΕΜΦΙΕΤΖΙΔΗΣ – πτυχ. ευρωπαϊκού πολιτισμού, Δ/ση Αρχείων, Μουσείων
και Βιβλιοθηκών

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΛΕΣΙΩΤΗΣ – αρχιτέκτων

**ΤΕΧΝΙΚΗ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: Δ/ΝΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ, ΜΟΥΣΕΙΩΝ &
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ**

ΘΑΝΑΣΗΣ ΛΕΦΑΣ,

ΓΕΩΡΓΙΑ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΙΛΤΟΣ ΤΣΑΤΣΑΡΑΓΚΟΣ

